

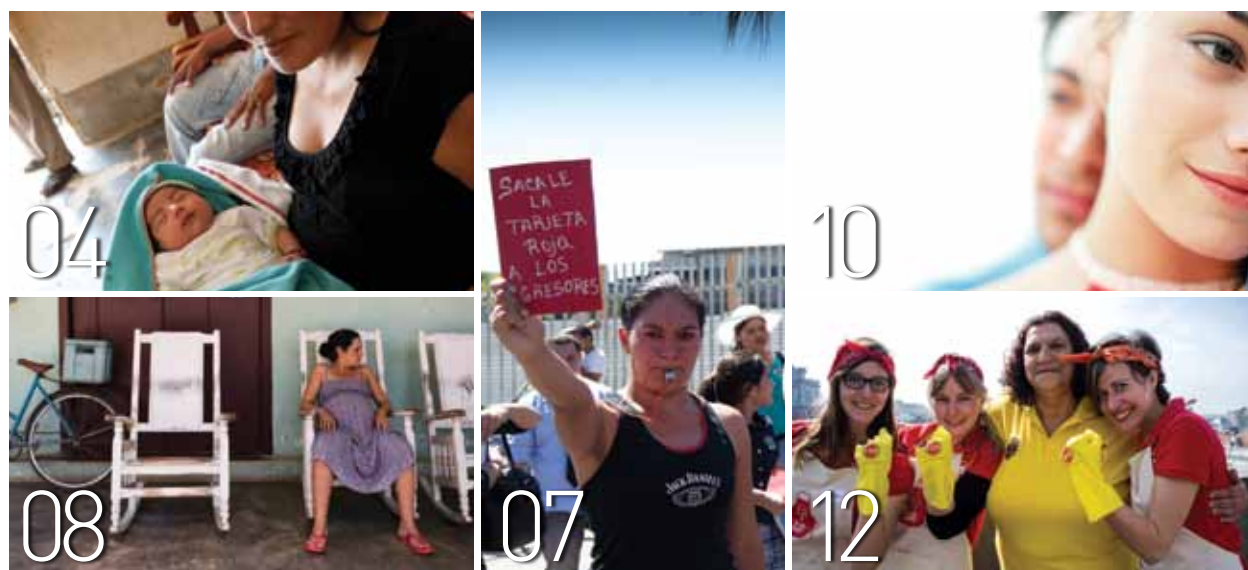
FOSFOR

nummer 2

JONG EN MOEDER

COVERFOTO © Reporters – In landen als Peru en Ecuador is het niet ongewoon om jong moeder te worden. Door een gebrek aan seksuele voorlichting en toegang tot voorbehoedsmiddelen ligt het aantal tienerzwangerschappen hoog.

04 FOCUS
OPBOKSEN TEGEN
CONSERVATIEVE PRINCIPES

12 IN BEWEGING
FOS-CAMPAGNE
IN BEELD

07 INTERVIEW
GEWELD TEGEN VROUWEN
IS HEEL 'GEWOON'

14 OP BEZOEK BIJ
FRANK IN EL SALVADOR

08 UIT HET ZUIDEN
GEEN TABOES,
WEL PROBLEMEN

16 PARTNER IN DE KIJKER
INTERNATIONALE SOLIDARITEIT
MOET DUURZAAM ZIJN

10 EN BIJ ONS?
VRIJEN IS LEUK, MAAR...

FOSFOR is een uitgave van FOS – Fonds voor Ontwikkelingssamenwerking **TIENDE JAARGANG** nummer 2 (april-mei-juni 2014) **SAMENSTELLING EN EINDREDACTIE** Liesbet Vangeel **VORMGEVING** ABVV West-Vlaanderen **DRUKKERIJ** Druk in de weer - gedrukt met vegetale inkten op 100% gerecycleerd papier **MEDEWERKERS** Caroline Bal, Stiene Billen, Karolien Debel, Felix De Witte, Machteld Dhondt, Frank Lensink en Wim Leysens. **FOTO'S** © FOS tenzij anders vermeld. **MEER NIEUWS** van FOS ontvangen? Abonneer je op onze maandelijkse E-nieuwsbrief via www.fos-socsol.be en word fan van FOS op via www.facebook.com/fossocsol

MET DE STEUN VAN

Met de steun van
DE BELGISCHE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

*Annuschka Vandewalle,
Algemeen Secretaris*

Door een gebrek aan seksuele voorlichting en door slechte toegang tot voorbehoedsmiddelen, worden in het Zuiden veel meisjes op jonge leeftijd zwanger.

Laat haar beslissen

Met de MJA ging ik begin jaren '90 zelf op stap om gratis condooms uit te delen. In die tijd betekende dat nog het doorbreken van taboes, vandaag kijkt niemand in Vlaanderen vreemd op als Joetz met een CondoMobielt rondrijdt of als tienermeisjes bij hun huisarts om de pil vragen. Een positieve evolutie als je het mij vraagt.

Iedereen heeft immers het recht om zichzelf te beschermen en beschermd te worden, tegen ongewenste zwangerschap en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's). Ook jongeren.

In het Zuiden geloven conservatieve geesten dat jongeren niet te vroeg seksuele voorlichting moeten krijgen; het zou hen "op ideeën brengen" en aanzetten tot seks. Een naïef idee. De gevolgen van het gebrek aan voorlichting en eenvoudige en

discrete toegang tot voorbehoedsmiddelen zijn duidelijk: een hoog aantal soa's en ongewenste tienerzwangerschappen.

Tieners die ongewenst zwanger worden, zijn in landen als Peru en Ecuador bovendien verplicht om hun kind te houden, ook als hun zwangerschap het gevolg is van verkrachting. Abortus is immers verboden.

FOS en haar partners in het Zuiden maken van seksuele en reproductieve gezondheid een strijdpunt. Iedere vrouw moet zelf kunnen beslissen of, wanneer en met wie ze seksuele relaties wil hebben. Iedere vrouw moet vrij kunnen beslissen of ze wel of niet kinderen wil krijgen, ook als ze al zwanger is.

"Dejala decidir" scanderen onze partners vol overtuiging. Ik geef hen gelijk: "Laat haar beslissen".

STELLING ★ "BAAS IN EIGEN BUIK": IEDERE VROUW HEEFT HET RECHT OM OVER HET LEVEN VAN HAAR ONGEBOREN KIND TE BESLISSSEN

Abortus is een noodoplossing bij een ongewenste zwangerschap, die op haar beurt is toe te schrijven aan gebrek aan voorlichting en toegang tot voorbehoedsmiddelen of seksueel geweld tegen de vrouw. Veel vrouwen in Peru kunnen nog altijd niet beslissen met wie, wanneer en hoe ze seks hebben, de man beslist. Abortus is ook een sociaal probleem. Rijke vrouwen vinden makkelijk toegang tot een illegale maar veilige abortus in een privéziekenhuis, terwijl veel arme vrouwen sterven na een clandestiene onveilige abortus. De Peruaanse wet veroordeelt verkrachting als een vorm van foltering, maar veroordeelt het slachtoffer ervan dat kiest voor abortus tot drie maanden celstraf. Elke vrouw moet zelf beslissen of ze haar zwangerschap verderzet. Indien ze kiest van niet, moeten staat en maatschappij haar hierin steunen. Wij pleiten dus voor een totale legalisering van abortus, maar voeren nu in de eerste plaats campagne voor legalisering in geval van levensgevaar voor de vrouw en verkrachting.

Susana Chavez | directrice Promsex | Centrum voor Promotie en Verdediging van Seksuele en Reproductieve Rechten, Peru

"Baas in eigen buik!" was de slogan die de vrouwenorganisaties in het verleden gebruikten om het debat rond abortus op gang te brengen. Zelfbeschikking, seksuele vrijheid en de doorbroken moederschapsideologie waren de hoofdredenen om abortus niet langer te bestraffen. Een vrouw kiest voor abortus omdat ze op dat moment in haar leven geen kind wil. Kinderen zijn te belangrijk om zomaar op de wereld gezet te worden. Een vrouw moet hierin voor zichzelf beslissen, niet in volle paniek en niet in functie van haar omgeving. Het blijft een moeilijke keuze en een ingrijpende beslissing. Men mag niet vergeten dat er veel meer zelfmoorden worden vastgesteld bij vrouwen die ongewenst zwanger blijven en het kind houden, alsook bij hun kinderen. De abortuskwestie is nog geen volledig gestreden strijd. De wetgeving bestaat slechts sinds 1990 en zou aan een evaluatie moeten onderworpen worden (verplichte bedenktijd van 6 dagen, abortustermijn, ...). We moeten echter waakzaam blijven. In Europa beginnen er allerlei krachten te spelen die het recht op abortus proberen in te perken..

An Verbeke | VIVA-SVV Vlaams-Brabant

A photograph of a woman with dark hair, wearing a black top, looking down at a newborn baby. The baby is wrapped in a bright blue blanket and is wearing a white onesie with yellow floral patterns. The background is slightly blurred, showing an indoor setting with a wooden chair and a person's legs in the distance.

Opboksen tegen conservatieve principes

Een betere gezondheidszorg in Zuid-Amerika is niet enkel een kwestie van meer centen voor een betere infrastructuur en meer medisch personeel. Het is ook een kwestie van strijd tegen vastgeroeste conservatieve principes, bv. wanneer het om seksuele gezondheid en de rechten van de vrouw gaat. Daarvoor kunnen onze nieuwe partners in Peru en Ecuador de socialistische solidariteit vanuit België heel goed gebruiken.

De Peruaanse organisatie PROMSEX voert actie voor legalisering van abortus in geval van verkrachting, onder de slogan "Laat haar beslissen".

Luna Creciente betoogt tegen een verstrenging van de strafwet op abortus in Ecuador.

Of er nu linkse of rechtse regimes aan de macht zijn, de katholieke (en evangelische) kerk blijft duidelijk haar stempel drukken op de wetgeving over seksuele gezondheid: seksuele voorlichting waarbij veel taboes geschuwd worden, slechte toegang tot voorbehoedsmiddelen en gezondheidszorg, verbod op abortus, ... Dit alles binnen een nog altijd traditionele machocultuur, waar vrouwen vaak slachtoffer zijn van seksueel en ander geweld.

Het is moeilijk om hier concrete cijfers op te plakken, omdat het leeuwendeel van de vrouwen geweld door partners, familieleden of vertrouwenspersonen niet aangeeft, uit schaamte, of omdat ze toch niet geloven dat de daders door het gerecht bestraft zullen worden.

Bij peilingen in zowel Peru als Ecuador verklaarde 40% van de vrouwen ooit slachtoffer geweest te zijn van fysiek of seksueel geweld door hun partner. In Ecuador uitte zelfs 68% van de vrouwen zich als slachtoffer van (algemeen) geweld, meestal door hun partner, terwijl 30% van de schoolmeisjes er ooit seksueel belaagd werd. In Peru is 80% van de slachtoffers van verkrachting minderjarig, in 65% van de gevallen is de dader een familielid.

TIENERMOEDERS

Het aantal tienerzwangerschappen neemt intussen toe. In Peru worden 13% van alle tieners zwanger, maar onder armen en laaggeschoolden, op het platteland en in het Amazonewoud loopt dit cijfer op tot 30%. Bovendien zijn 71% van deze tienerzwangerschappen ongewenst, vaak het gevolg van seksueel geweld of simpelweg van een gebrek aan voorlichting thuis en op school. Zo leeft bv. nog het waanidee dat je de eerste keer niet zwanger kan raken.

Slechts 13% van de tieners in Peru gebruikt voorbehoedsmiddelen, hoewel er veel meer seksueel actief zijn. Er leven nog allerlei vooroordelen over nare neveneffecten van voorbehoedsmiddelen, bv. dat je hoofdpijn krijgt en onvruchtbaar wordt van de pil. Veel mannen weigeren steevast een condoom te gebruiken. In openbare ziekenhuizen ontbreekt het bovendien vaak aan gratis voorbehoedsmiddelen voor de allerarmsten.

Min 18-jarigen vinden bovendien niet snel de weg naar seksuele gezondheidszorg, omdat ze in Peru en Ecua-

dor verplicht zijn om samen met hun ouders op doktersconsultatie te gaan, wat hen uiteraard afschrikt.

ABORTUS BLIJFT TABOE

Een morning-afterpil kan veel onheil voorkomen, maar de katholieke kerk zorgde ervoor dat die als een vorm van abortus gebrandmerkt werd. Ze is dus niet langer gratis te verkrijgen, enkel in privéapotheken aan een vrij hoge prijs. Resultaat: naar schatting 370.000 illegale clandestiene abortussen per jaar in Peru, tegen 600.000 bevallingen (waarvan de helft ongewenst). De sterftecijfers wegens een slecht afgelopen abortus bij een goedkope kwakzalver of door zelfmoord, zijn moeilijk te schatten.

De katholieke kerk blijft haar stempel drukken op de wetgeving rond seksuele gezondheid

"Toen de test uitwees dat ik zwanger was, stortte mijn wereld in", aldus de 17-jarige Rocío uit Carabayllo (Peru). "Mijn lief wou zijn verantwoordelijkheid niet opnemen. Ik nam kruiden om te aborteren, maar dat lukte niet, ik wist echter niet waar terecht. Bovendien vloog ik buiten op school, ze willen geen zwangere meisjes als slecht voorbeeld. Ik kan mijn droom op een carrière vergeten."

In Peru is abortus enkel toegelaten in geval van levensgevaar voor de vrouw, al wil de kerk ook dat terugschroeven. Bij gebrek aan een duidelijk reglement voor de dokters en onder conservatieve druk weigeren veel hospitalen zelfs dit toe te passen. De voorbije acht maanden stierven 73 vrouwen in Peru wegens complicaties tijdens hun zwangerschap.

In alle andere gevallen blijft abortus sowieso verboden, zelfs na verkrachting. Tenzij wanneer de vrouw "dement" is, in Ecuador. Daar werd een ruime groep vrouwelijke parlementsleden op het matje geroepen en met politieke verbanning bedreigd door president Rafael Correa, toen ze een voorzichtige legalisering van abortus na verkrachting durfden voor te stellen.

HET VERZET GROEIT

De positieve keerzijde van de medaille is dat zowel in Peru als in Ecuador een brede beweging op gang komt van vooral feministische en jongerenorganisaties die het tij willen keren. Met steun van progressieve en nieuwe media (bv. facebook) voeren ze vinnig campagne. *

voor het leven verlamd bleven als gevolg van hun zwangerschap, nadat hen een abortus wegens levensgevaar geweigerd werd. De organisatie werkt ook op het terrein, in het Amazonewoud van Peru, om vrouwenhandel en kinderprostitutie af te remmen.

In Peru ronselden 35 organisaties samen al meer dan 60.000 handtekeningen in het kader van de campagne "Laat haar beslissen", voor een parlementair debat over de legalisering van abortus in geval van verkrachting. Volgens peilingen is een nipte meerderheid van 53% voor. Maar het wordt een lastige strijd, want de katholieke kerk, conservatieve partijen en traditionele media trommelen enkele duizenden mensen op voor een "Mars voor het Leven".

Maar het begint allemaal bij de strijd tegen seksueel geweld: zolang vrouwen en zeker tieners zich hier niet tegen kunnen verzetten, met steun van het gerecht, de overheid en de maatschappij, zullen andere maatregelen weinig uithalen. Peru is recordhouder in Zuid-Amerika op het gebied van aanklachten tegen seksueel geweld, maar in 90% van de gevallen blijven ze zonder gevolg. Seksueel geweld wordt nog altijd door velen als normaal beschouwd, "een man is nu eenmaal jaloers en agressief", of "de vrouw lokte het wellicht zelf uit".

"Wanneer hij dronken is, slaat mijn man mij en wil hij me het huis uitjagen. Ik houd het allemaal vol voor de kinderen en omdat ik nergens naartoe kan", aldus Diana uit een sloppenwijk in de buurt van Lima. Vriendinnen namen haar mee naar het Emergentiecentrum voor de Vrouw in haar wijk, maar daar hebben ze veel te weinig middelen voor een degelijke opvang en juridische ondersteuning. Vrouwenorganisaties eisen dat de staat zijn verplichtingen nakomt.

FOS-PARTNERS GAAN DE STRIJD AAN

De Peruaanse organisatie Promsex stapte naar het internationale gerecht met twee gevallen van tieners die

Promsex is de meest progressieve en strijdlustige beweging voor seksuele rechten in Peru, en sinds 2014 een nieuwe partner van FOS, met de steun van De Voorzorg Antwerpen. Samen gaan we vrouwen en vooral tieners bewustmaken van hun rechten. Daarnaast zullen we hen steunen in de hierboven vermelde campagnes en politieke beleidsbeïnvloeding.

Er leeft nog het waanidee dat je de eerste keer niet zwanger kan raken

In Ecuador werken we met de steun van FSMB vanaf 2014 samen met Luna Creciente, een brede beweging die tientallen basisorganisaties van vrouwen steunt in hun strijd voor hun seksuele rechten. Ook hier ligt de klemtoon op vorming en bewustmaking, beleidsvoorstellen en betere toegang tot seksuele gezondheidszorg, met respect voor hun inheemse of zwarte cultuurele identiteit.

FOS zal ook haar vertrouwde partner Movimiento Mujeres Por la Vida in Ecuador verder steunen in haar werking met jongerenorganisaties in de hoofdstad Quito, eveneens met klemtoon op seksuele en reproductieve rechten. In Bolivia neemt onze partner FECAFEB, de organisatie van kleine koffieboeren, deze thematiek ook op, en dit vooral via haar vrouwencomité. ★

* Meer info: www.promsex.org of www.facebook.com/promsex

TEKST FELIX DE WITTE

FOTO'S REPORTERS, CHANTAL HOVENS, FOS

Geweld tegen vrouwen is heel 'gewoon'

Hoe kan het hoge aantal tienerzwangerschappen in Centraal-Amerika verklaard worden?

Bij 29% van alle geboortes zijn de moeders jonger dan 18 jaar. Het is een kwestie van opvoeding, cultuur en een gebrek aan effectief beleid. Het gebruik van voorbehoedsmiddelen is nog steeds een delicaat thema: erover spreken zou seksuele contacten bij jongeren aanmoedigen. In het secundair onderwijs is seksuele opvoeding niet opgenomen in het programma. De meeste schooldirecties houden er liever hun handen van af, maar gelukkig niet allemaal. Het gezondheidscomité in Teotepeque zorgde ervoor dat ik van de schooldirecteur een les mocht geven. Ik vraag dan: "Als je zwanger wordt, ga je dan verantwoordelijk zijn voor je kind?" – "Ja", antwoordt iedereen. – "Heb je geld om het kind te voeden en te kleden?" Jongeren zien dan snel in dat ze nog niet in staat zijn om een kind op te voeden.

Geweld tegen vrouwen is een andere bekommernis van het Overleg?

Spijtig genoeg is geweld tegen vrouwen heel 'gewoon', in de betekenis van veel voorkomend, maar ook - erger nog - in de mentaliteit van heel wat mannen. Daar bovenop stellen we vast dat ook de rechtbanken laks reageren. Daarom heeft het Overleg vorig jaar veel

ruchtbaarheid gegeven aan een paar schokkende gevallen. Zo was er het parlementslid dat voor geweld tegen zijn vrouw uit zijn ambt werd ontslagen, maar wilde terugkeren. Door middel van persberichten en wakes hebben we zijn terugkeer in het parlement kunnen voorkomen. Een ander voorbeeld: de kapitein van de nationale voetbelploeg gaf toe dat hij een meisje van 15 had verkracht en kwam ervan af met een sociale werkstraf, om daarna weer zijn plaats in de ploeg in te nemen. Het is onaanvaardbaar dat verkrachting zo geminimaliseerd wordt! Door elke vorm van geweld tegen vrouwen aan te klagen, moet de feitelijke straffeloosheid doorbroken worden.

Het Overleg wil vooral aanbevelingen doen aan de overheid?

Inderdaad, het Overleg heeft bv. een wetsvoorstel besproken en uitgewerkt om seksuele opvoeding verplicht te maken in het onderwijs. We bespreken nu de wet met de bevoegde instanties. Op lokaal vlak kaarten verschillende comités het tekort aan voorbehoedsmiddelen bij de gezondheidscentra aan. Zulke acties helpen, maar eigenlijk moet het budget voor gezondheidszorg overal drastisch omhoog.

We moeten wel erkennen dat de huidige regering ook serieuze inspanningen

MORENA GUADALUPE MURILLO COÖRDINEERT HET OVERLEG OVER SEKSUELE EN REPRODUCTIEVE GEZONDHEID IN EL SALVADOR.

Het overleg is een werkgroep binnen het FNS, het Nationaal Gezondheidsforum, opgericht door FOS-partner ACCPS. Organisaties en experts brengen hier hun ervaring en kennis samen, met als doel suggesties aan de overheid over te maken. De werkthema's zijn tienerzwangerschap en familieplanning, geweld tegen vrouwen, hiv/aids en baarmoeder- en borstkanker.

levert. Om de drempel voor aangifte van geweld of verkrachting te verlagen, werd de politie in 2012 bij wet verplicht om in elk departement een gespecialiseerde afdeling (UNIMUJER) te organiseren met hiertoe opgeleide agenten.

Een heikel thema blijft het verbod op abortus.

Sinds 1997 staat het recht op het leven vanaf de conceptie in de grondwet ingeschreven. Dat betekent dat ook de morning-afterpil of abortus - zelfs in het geval van gevaar voor de gezondheid van moeder of kind - onmogelijk zijn. De huidige president Mauricio Funes argumenteert dat hij niet tegen 95% van de bevolking in kan gaan. Het is goed dat vrouwenorganisaties hiervan een strijdpunt maken. Als Overleg kunnen we niet zo ver gaan. Wel vragen we aandacht voor schrijnende situaties die het strikte verbod met zich meebrengt, zoals vorig jaar het geval was met Beatriz. Ze was zwanger van een kind zonder hersenen; het was voor haar een echte lijdensweg om een kind te moeten dragen, te baren en het dan te zien sterven. Via onze banden willen we in de medische kringen begrip en goodwill creëren, zodat dergelijke toestanden vermeden kunnen worden. ✚

TEKST WIM LEYSSENS
FOTO'S FOS EN REPORTERS

Lees meer over tienerzwangerschappen in El Salvador op www.foslink.be/tienermoeders

Weinig of geen taboes in Cuba. Voorbehoedsmiddelen zijn makkelijk verkrijgbaar, abortus is volledig legaal en gratis (want deel van de openbare gezondheidszorg) en zelfs een geslachtsverandering is toegestaan. Cuba beschikt over een vooruitstrevend wettelijk kader om de seksuele gezondheid van haar bevolking te garanderen.

Foto onder: Mariela Castro, directrice van CENESEX, wil met haar organisatie aandacht besteden aan de seksuele diversiteit in de Cubaanse samenleving

Geen taboes, wel problemen

Alles begint bij seksuele voorlichting, die in Cuba onder impuls van het Nationaal Centrum voor Seksuele Opvoeding CENESEX, van een louter biologisch en reproductief gestoelde aanpak uitgroeide tot een integrale aanpak met een uitgesproken focus op gender en diversiteit.

VAN BIOLOGIELES NAAR INTEGRALE SEKSUELE VOORLICHTING

Mariela Castro Espín, directrice van FOS-partner CENESEX, schetst een beeld van deze evolutie: "Reeds in de jaren '60 sneed de Cubaanse Vrouwenfederatie (FMC) de thema's reproductieve gezondheid en seksuele opvoeding in het tijdschrift *Mujeres* aan. FMC lobbyde voor een abortuswet die al in 1965 werd uitgevaardigd. In 1972 werd het eerste nationale programma voor seksuele voorlichting uitgewerkt en in de praktijk gebracht. Het thema Gelijke Rechten voor de Vrouw stond

op de agenda's van het 2de congres van FMC (1974) en het 1ste congres van de Cubaanse Communistische Partij (1975). De debatten resulteerden in de Familiewet van 1975, in die periode als een van de meest vooruitstrevende beschouwd. Deze wet stelde o.a. de integratie van de seksuele opvoeding in de sociale staatspolitiek voorop. In de jaren '80 beperkte de seksuele voorlichting zich tot het informeren, tijdens de biologieles van het laatste jaar van het lager middelbaar onderwijs, over de werking van de geslachtsorganen, de preventie van soa's en tienerzwangerschap. De interpersoonlijke relaties, de seksuele diversiteit en de sociale rollenpatronen kwamen niet aan bod. Met de oprichting van CENESEX (1989) kwam daar verandering in. Na heel wat inspanningen werd in 1996 het programma "Voor een verantwoordelijke en gelukkige seksuele opvoeding" in de scholen ingevoerd. In de loop van de jaren werden

aangepaste technieken ontwikkeld om kinderen, pubers en adolescenten op een creatieve manier voor te bereiden op hun seksuele, reproductieve en familielevens, met oog voor seksuele diversiteit in de samenleving."

De seksuele opvoeding van de Cubaanse bevolking wordt dus gegarandeerd door een uitstekend wettelijk en operatief kader. Bovendien haalt Cuba een hoge standaard van seksuele gezondheid, inclusief kosteloze toegang tot voorzieningen (anticonceptie, veilige abortus, begeleiding van zwangere vrouwen, enz.) en een gunstige sociale wetgeving betreffende zwanger- en moederschap.

GEEN ROZENGEUR EN MANESCHIJN

Desondanks blijft Cuba, net zoals heel Latijns-Amerika, kampen met een hoog aantal tienerzwangerschappen:

54 geboorten per 1.000 vrouwen jonger dan 20 jaar. In Europa bedraagt het gemiddelde 18 geboorten. Hoewel het cijfer voor Cuba tot de laagste van de regio Latijns-Amerika (gemiddeld 82) en de Caraïben (gemiddeld 69) behoort, blijft de situatie de overheid terecht verontrusten. Het betekent immers dat ongeveer een kwart van de Cubaanse vrouwen vóór hun twintigste reeds moeder is. Deze jonge moeders stellen zich bloot aan een brede waaier van mogelijke problemen; meestal worden studies onderbroken en niet hervat, inschuiven in de arbeidsmarkt wordt moeilijker en er bestaat een verhoogde kans om alleenstaande moeder te worden – jonge vaders nemen immers vaak hun verantwoordelijkheid niet op.

Waarom komen er nog zoveel tienerzwangerschappen voor, ondanks een goed voorlichtingssysteem en voldoende kennis over seksualiteit? Adolescenten worden op steeds jongere leeftijd seksueel actief en gedragen zich zorgeloos tijdens hun eerste seksuele relaties. In Cuba speelt bovendien, door het hoge aantal nieuw samengestelde gezinnen, de verzwakking van de begeleiding binnen het gezin een evidente rol. Daarbovenop is ook de media steeds meer geërotiseerd.

ABORTUS ALS OPLOSSING

Het hoge aantal tienerzwangerschappen leidt onvermijdelijk tot een opmerkelijk hoog aantal zwangerschapsonderbrekingen bij tieners. In 2012 lag het aantal abortussen iets hoger dan het aantal geboortes in deze leeftijdsgroep. Dit houdt dus in dat ongeveer de helft van de Cubaanse vrouwen vóór hun twintigste al zwanger is geweest! Bovendien verliep in 2012 55% van de zwangerschapsonderbrekingen

via een chirurgische ingreep. Dit heeft uiteraard negatieve gevolgen. Cuba heeft een hoge graad van onvruchtbaarheid (20%) bij vrouwen ouder dan 30 wegens geobstrueerde eileiders, meestal veroorzaakt door abortus.

Veel vrouwen beschouwen abortus als een anticonceptiemiddel dat bij ongewenste zwangerschap een laatste maar zekere oplossing is. Deze visie bevordert een onverantwoordelijk gedrag tijdens seksuele relaties.

„Ongeveer de helft van de Cubaanse vrouwen is vóór hun twintigste zwanger geweest.“

COLLECTIEVE VERANTWOORDELIJKHEID

Het ombuigen van deze negatieve indicatoren is niet eenvoudig. Een transversale aanpak op verschillende gebieden is nodig. Mayra Rodríguez, vicedirectrice van CENESEX: “Het is een situatie die niet door één enkele instelling kan opgelost worden. Daarom is het zo belangrijk dat de seksuele opvoeding precies op deze leeftijdsgroep gericht wordt en niet als de verantwoordelijkheid van één enkele instelling beschouwd wordt, het is een thema van sociaal belang, dat alle personen raakt”. Volgens Mayra moet er meer personeel opgeleid worden om tot een doelmatige communicatie over het thema te komen. Ten slotte verduidelijkt ze: “We vertrekken vanuit de stelling dat zwangerschap een recht van de vrouw is, maar vrouwen moeten deze beslissing verantwoordelijk en op basis van correcte kennis nemen.” ★

Vrijen is leuk, maar...

In Vlaanderen krijgen jongeren seksuele voorlichting op school. Toch blijven sommige thema's moeilijk bespreekbaar en blijven bepaalde vragen onbeantwoord. Joetz, de jongerenorganisatie van de Socialistische Mutualiteiten, wil deze leemte opvullen. "Healthies" trekken van school tot school en de CondoMobiel vat post op allerlei hotspots voor jongeren.

FOS had hierover een gesprek met Sarah Vermeersch, verantwoordelijk voor de projecten rond seksualiteit bij Joetz.

"Jongeren ontdekken voor de eerste keer wat het is om te vrijen, om de liefde te bedrijven. Het is belangrijk dat zij dit zo veilig mogelijk doen. Als ik de cijfers rond soa's (seksueel overdraagbare aandoeningen) zie, weet ik dat er nog werk aan de winkel is. De laatste jaren is de aanpak wel veranderd. We richten ons nu minder op het veilig vrijen. We werken nu veel meer vanuit een positieve benadering: vrijen is leuk, maar zorg dat je op de hoogte bent van de verschillende risico's uit respect voor jezelf en voor de andere. We benaderen seksuele gezondheid ook ruim: het gaat niet enkel om lichamelijke gezond-

heid maar ook om het welzijn en de mentale gezondheid. In onze werking besteden we aandacht aan je goed voelen in een relatie, grenzen stellen, zelfbeeld, weerbaarheid enz."

Joetz probeert jongeren op verschillende manieren te bereiken, onder meer via peer-to-peervormingen en de CondoMobiel.

Sarah: "Onze werking rond seksuele gezondheid wordt ondersteund door de Healthies, jongeren (18-plussers) die door Joetz opgeleid worden om scholieren te informeren en te sensibiliseren over seksualiteit. Door te werken met jongeren van ongeveer dezelfde leeftijd, proberen we de drempel te verlagen. Voor leerkrachten is het niet altijd even gemakkelijk om het thema aan te snijden. De les-

sen beperken zich vaak tot de biologische kant van de zaak: hoe werkt de pil, bevruchting enz. Over relaties of respect voor je lichaam praten, gaat niet vanzelf. Jongeren voelen zich op hun beurt meer op hun gemak bij leeftijdsgenoten en durven meer vragen te stellen. Dankzij onze vormingen wordt het ijs gebroken. Het 'woord' is al eens gevallen en leerkrachten kunnen er nadien verder mee aan de slag. We krijgen erg veel aanvragen voor vormingen en moeten elk jaar scholen teleurstellen. Er zijn niet veel organisaties die vorming geven over seksualiteit en al helemaal niet met leeftijdsgenoten."

Schroom om met eender wie over seks te praten, zit er dus nog steeds in bij de Vlaamse jongeren. Ze hebben

beantwoorden van alle mogelijke vragen over seksualiteit”

Men vreest vaak - in het Zuiden leeft deze overtuiging zeer sterk -, dat een overload aan informatie jongeren losser zal doen omgaan met seks, hen er zelfs toe zal aanzetten.

Sarah is niet akkoord: “Dat is zeker niet het geval! Laat het internet, leerkrachten, vrienden en familie maar over seksualiteit praten. Hoe meer kanalen er zijn, hoe meer kans dat iedere jongere de informatie vindt die bij hem of haar past, die hij of zij

9 Jongeren beginnen niet eerder aan seks dan vroeger

bovendien een vrij traditioneel beeld van seksualiteit en relaties, zo blijkt uit onderzoek van SENSOA (Vlaams Expertisecentrum voor Seksuele Gezondheid). “Vlaamse jongeren willen trouwen en een huisje, tuintje, kindje. Ze hebben verantwoordelijkheidszin en willen de juiste keuzes maken. Onze taak is hen voldoende informeren. Want enkel op basis van volledige en correcte informatie kan je goede beslissingen nemen.”

Joetz trekt ook al jaren Vlaanderen rond met de CondoMobiel. Je kan er condooms kopen tegen een voordelige prijs op verschillende festivals en in jeugthuizen.

Sarah: “De laatste jaren zetten we steeds minder in op de verkoop van condooms. Op festivals worden condooms vaak gratis uitgedeeld en er zijn nieuwe kanalen, denk maar aan het internet, waar jongeren gemakkelijk, snel en discreet voorbehoedsmiddelen kunnen aanschaffen. Jongeren zijn wel nog steeds nieuwsgierig, en hebben nog steeds nood aan informatie. De CondoMobiel wordt daarom steeds bemand door onze vormingsvrijwilligers, die getraind zijn in het

nodig heeft. En dat is net het belangrijkste. De leeftijd waarop jongeren seksueel actief worden is ten opzichte van tien jaar geleden hetzelfde gebleven. Ze beginnen er niet vroeger aan. Door meer informatie te geven, stijgt de kans dat jongeren veilig gaan vrijen, er bewuster mee omgaan en er op een latere leeftijd aan beginnen. Dit is heel belangrijk voor ons. We hebben ook vormingen voor de lagere school, en krijgen soms te horen dat 10-jarigen toch nog te jong zijn om seksuele voorlichting te krijgen. De resultaten spreken echter in ons voordeel!”

Toch zie ik in die hoeveelheid informatie een uitdaging naar de toekomst toe. Volgens mij zal deze alleen nog maar toenemen en dan is het belangrijk om er over te waken dat de juiste informatie jongeren bereikt en dat ze er geen desinteresse voor ontwikkelen. Er komt zo veel op hen af; nieuwe media, onderwijs, televisie. Je mag er echter niet van uitgaan dat ze alles al weten. Je moet ze blijven bereiken en beantwoorden aan hun veranderende vragen en behoeften. En je moet mee durven veranderen.” ★

BEWUSTMAKING EN BELEIDSBEÏNVLOEDING IN BELGIË

FOS ondersteunt niet alleen in het Zuiden organisaties die werken rond seksuele en reproductieve rechten (SRR).

Ook hier in het Noorden willen we het beleidswerk en de sensibilisering rond gezondheidsthema's verder uitbouwen. Dankzij de expertise van onze Zuidpartners proberen we, samen met andere organisaties zoals Sensoa, te wegen op het Belgische en Europese ontwikkelingsbeleid. We zetten het thema SRR op de agenda van gezondheidsnetwerken en van onze beleidsmakers.

Dat doen we binnen de werkgroep 'seksuele en reproductieve rechten' van **het platform Be-cause Health**. Deze werkgroep neemt op 28 november 2014 ook de organisatie van de jaarlijkse conferentie van Because Health op zich. FOS wil op deze conferentie aandacht vragen voor het werk van sociale bewegingen in het Zuiden en de uitdagingen waar ze voor staan. (o.a. beperkte toegang tot informatie, conservatieve denkbeelden, gebrekkige implementatie van bestaande wetgeving, hoog aantal tienerzwangerschappen etc.)

We kijken er naar uit om een van onze partnerorganisaties uit het Zuiden op deze conferentie uit te nodigen, zodat deze haar kennis en ervaring met het aanwezige publiek, organisaties en beleidsmakers kan delen. Binnenkort meer info! Blijf op de hoogte via www.fos-socsol.be en www.be-causehealth.be.

Neem mee de handschoenen op!

Doe mee!

Nam jij al de handschoenen op voor Waardig Huishoudpersoneel? Vind je ook dat huishoudwerk(st)ers overal ter wereld dezelfde arbeidsrechten verdienen als andere werknemers? Surf naar www.neemdehandschoenop.be en schrijf je naam in het stof!

Wij voeren ook nog actie voor waardig huishoudwerk op volgende niet te missen activiteiten:

WERELDFEEST

ZATERDAG 7 JUNI ★ 15u00
Park De Bruul ★ Leuven

TREFDAG LINX +

ZONDAG 8 JUNI ★ 10u00
Zaal Fenix, Leopold III-laan 16 ★ Ieper

FEEST IN'T PARK

ZATERDAG 28 JUNI ★ 14u00
Minnewaterpark ★ Brugge

FAMILIEHAPPENING FSMB

ZONDAG 6 JULI ★ 14u00
Domein 't Park ★ Landen

Op 19 maart lanceerde FOS onder de slogan 'Neem mee de handschoenen op' jaar 2 van de campagne voor Recht op Waardig Huishoudwerk, met de focus op de wereldwijde erkenning van en waardering voor de job. **Myrtle Witbooi** uit Zuid-Afrika gaf mee het startschot.

Huishoudwerk geen echt werk? Te duur? Gemakkelijk? Niet belangrijk? Dat had je gedacht! Samen met **Caroline Copers** (Vlaams ABVV), **Bruno Tuybens** (sp.a), **Paul Callewaert** (NVSM) en **Annuschka Vandewalle** (FOS) nam Myrtle de handschoen op en veegde ze de spons over deze vooroordelen rond huishoudwerk. ★

Inspirerend bezoek uit Zuid-Afrika

Van 15 tot 22 maart kreeg FOS bezoek uit Zuid-Afrika. **Myrtle Witbooi**, leider van de vakbond voor huishoudwerksters in Zuid-Afrika (SADSAWU) en voorzitter van IDWF (Internationale Federatie van Huishoudwerk(st)ers) had een goed gevuld programma.

Ze lanceerde de FOS-campagne en nam deel aan een syndicale raad van AC-ABVV. In Antwerpen, Bornem, Kortrijk, Leuven, Schoten, Sint-Truiden en Zottegem ging ze tijdens de café Solidarités in gesprek met spe-

cialisten van bij ons en met het publiek. Ze bezocht een asielcentrum met VIVA-SVV, ontbeet samen met andere rebellen tijdens het Gentse Belmundo-festival... Myrtle was er overal bij en inspireerde het publiek met haar beklijvende verhaal!

"Dankzij FOS heb ik mijn verhaal kunnen vertellen. Ik heb beseft dat het goed is om af en toe stil te staan en terug te kijken. Zelf heb ik veel geleerd, onder andere over de organisatie van de huishoudsector en

het sociale zekerheidsstelsel in België. In het politieke discours ging het vooral over de klant en de werkgever; vaak miste ik de stem van de huishoudwerk(st)ers zelf. Daar heb ik de politici dan ook op gewezen. Tijdens de ontmoetingen met poetsvrouwen herkende ik mezelf. Ook in België is huishoudwerk zwaar, en het werk wordt niet door iedereen erkend en gerespecteerd. Toch is mijn boodschap positief. Huishoudwerk(st)ers hebben de kracht om dit te veranderen!" 🌟

Surf naar

www.facebook.com/fossocsol,

like onze pagina en bekijk

meer foto's van alle activiteiten!

FRANK LENSINK

woont in Managua, de hoofdstad van Nicaragua, en is regiocoördinator voor het FOS-programma in Centraal-Amerika.

OP BEZOEK BIJ

Frank in El Salvador

Frank werkt al enkele jaren voor FOS in Nicaragua. Hij neemt ons een dag mee op missie naar El Salvador.

Als ik om 6 uur het eerste licht door de gordijnen zie komen, duurt het even voor ik beseft waar ik ben. Ik word wakker in het FOS-kantoor in El Salvador, waar ik gisterenavond vanuit Managua ben aangekomen, samen met mijn nieuwe regiocollega Wim Leysens. We staan aan het begin van een gezamenlijke dienstreis, om een aantal (nieuwe) partners te leren kennen, en om opvolging te geven aan de start van het nieuwe FOS-programma.

In de ochtend heb ik een afspraak met onze vakbondspartner in de suikersector en 's middags staat me een administratieve klus te wachten: mijn naam registreren als vertegenwoordiger van FOS in de regio, na het vertrek van onze geliefde collega Leen van Acker.

Rond 8 uur komt onze projectbegeleider Luis Orellana aan op kantoor. We vertrekken samen naar de suikerfabriek El Ángel. De vakbond in deze fabriek heeft veel bereikt en in tegenstelling tot in andere fabrieken waar de syndicale repressie groot is, kunnen we hier rustig vergaderen.

Ik ben blij te zien dat, naast de 3 fabrieksvakbonden, er inmiddels ook vertegenwoordiging van de suikerrietkappers is in het vakbondsoverleg. Be-

gin vorig jaar begonnen de vakbonden met de organisatie van deze moeilijk bereikbare groep, die verdeeld over talloze suikerrietproducenten in erbarmelijke omstandigheden haar kapwerk verricht. De suikerrietkappers staan op het punt om hun organisatie te legaliseren, een belangrijke stap. Probleem is echter dat hun onderhandelingsperspectieven steeds onzekerder worden. Het plan was om met de werkgeversorganisatie tot garanties voor een betere arbeidssituatie te komen. Die heeft zich echter steeds meer afgewend van de dialoog met de vakbonden, onder druk van fabrieken die geen vakbonden willen toelaten.

De vraag hoe de vakbonden hierop moeten reageren, vormt een van de

Onder druk van fabrieken wil men geen vakbonden toelaten

hoofdthema's van de vergadering. De nieuwe progressieve FMLN-regering biedt een kans om druk uit te oefenen op de werkgeversorganisatie. We besluiten om de regionale bijeenkomst van suikervakbonden, die FOS in mei zal ondersteunen, aan te grijpen om

samen met het ministerie van Arbeid tot een akkoord over hervatting van de dialoog te komen.

Na een lunch in de kantine van de fabriek, keren we terug naar San Salvador. Met Dagoberto Guatemala, verantwoordelijke voor de administratie van het FOS-kantoor in El Salvador, gaan we eerst langs de notaris. Daar moeten alle zorgvuldig in Brussel voorbereide machtigingsdocumenten authentiek verklaard worden. Na

een uurtje wachten en handtekeningen zetten, gaan we snel door naar het ministerie van Bestuurlijke Zaken, waar Dagoberto een afspraak heeft kunnen maken met de directrice van het ministerie. Er volgt een zeer moeizaam gesprek: de documenten die we laten zien wor-

den onmiddellijk afgekeurd: "te algemeen geformuleerd". Bovendien moet ik volgens de directrice eerst over een tijdelijke verblijfsvergunning beschikken. Een gevoel van wanhoop bekruipt me: een verblijfsvergunning regelen, dat gaat maanden duren!

Dagoberto en ik proberen ons geduld te bewaren en leggen hen uit hoe de procedure onder de vorige regering werkte. Verschillende pogingen lijken uiteindelijk effect te sorteren, en tot onze verbazing ontstaat er zelfs discussie tussen de directrice en haar adviseur. Een half uur later lopen we opgelucht het ministerie uit: er bleek toch een regeling mogelijk.

Terug op het FOS-kantoor bekijk ik mijn mails en bespreek ik met Wim de agenda voor onze vergadering van morgen. 's Avonds maken we nog een ommetje en eten we pupusas bij de cafetaria in de buurt. Ik geef jullie het recept alvast mee! Smakelijk! ✨

FOTO'S FOS - REPORTERS

KEUKENTIP VAN FRANK

Pupusas met gehakt en kaas

Pupusas zijn hét populaire Salvadoraanse gerecht bij uitstek. Het zijn maïstortillas, meestal gevuld met kaas en varkensvlees. In dit recept kan je het gehakt vervangen door kidneybonen, reepjes kippenvlees, varkensvlees of witvis.

INGREDIËNTEN

1kg maïsmeel - 4 ½ kopjes warm water - 1kg varkensgehakt - 1 fijn-
gesnipperde ui - 8 teentjes knoflook, geperst - 1 theelepel oregano -
1 theelepel komijn - 3 tomaten, zaadjes verwijderd - 1 groene,
zeer fijngehakte, jalapeñopeper - 2 eetlepels olijfolie - 1 eetlepel
boter (voor de saus) - 1 ½ kopje natuurlijke kippenbouillon -
500 gram geraspte kaas - peper en zout

BEREIDING

Vulling: Meng in een kom de helft van de knoflook, oregano, olie, zout en peper. Voeg het vlees toe en meng. Laat een uur marineren. Doe een beetje olijfolie, boter en de rest van de knoflook in een pan op middelhoog vuur en laat 2 minuten bakken. Voeg de ui toe. Voeg het vlees toe wanneer de ui glazig wordt, roer om en bak 5 minuten. Voeg de tomaten toe en bak ze nog 4 minuten mee op matig vuur. Voeg de komijn, kippenbouillon en jalapeñopeper toe en laat het geheel zo'n 30 minuten sudderen. Voeg peper en zout naar smaak toe. Laat het mengsel afkoelen tot op kamertemperatuur. Meng de geraspte kaas door het vlees.

Deeg: Doe de bloem met een snuifje zout in een kom. Voeg beetje bij beetje het water toe terwijl u het deeg met uw andere hand kneedt tot een stevig, glad mengsel. Laat 5 minuten staan.

Pupusas: Verdeel het deeg in kleine tot middelgrote balletjes. Maak met de vingers een gat in een bal en vul deze met de vleesvulling. Sluit het gat en plet de bal in de vorm van een ronde schijf. Herhaal dit bij de overige balletjes. Verhit een bakplaat/pan en laat de pupusas goudbruin worden in ca. 6 tot 8 minuten, draai ze regelmatig om. Serveer met een salade van fijngesneden witte kool, wortels (julienne), gesnipperde ui en groene chilipeper in reepjes gesneden (laat vooraf de groene peper even in azijn weken). Smakelijk!

Internationale Solidariteit moet duurzaam zijn

Het werk van FOS in het Zuiden is enkel mogelijk dankzij de steun van onze partners in Vlaanderen. Een van deze partners is de Algemene Centrale ABVV, die via de fondsen van specifieke sectoren verschillende projecten van FOS mogelijk maakt.

Herman Baele is Federaal Secretaris bij de AC en is er o.a. verantwoordelijk voor de chemie- en de petroleumsector. Naast zijn dagelijkse werk van onderhandelen met werkgevers om tot cao's te komen en conflicten op te lossen, neemt hij ook nog een andere missie op zich: aan internationale solidariteit doen. Hij vertelt over de samenwerking met FOS:

"Tijdens de sectorale cao-besprekingen onderhandelen we niet enkel over middelen die via de sectorale fondsen worden be-

steed aan de werknemers in die sectoren. We maken ook afspraken zodat een deel van die fondsen besteed wordt aan mensen die het minder goed hebben op deze wereld. Voor onze leden en de werkgevers is het belangrijk dat er een link is met hun sector, voor het Zuiden moet de steun vooral duurzaam

zijn. Door onze bijdrage willen we niet alleen effectief iets veranderen in de levensomstandigheden van de mensen, we willen ook iets in beweging zetten.

De AC is tevreden over haar samenwerking met FOS, want we voelen dat FOS echt naar ons luistert en dat we samen met hen en de Zuidpartner kunnen overleggen welke programma's en acties we kunnen steunen. Zo heeft FOS een heuse studie in het Zuiden uitgevoerd om de nood aan zon-

milies voorzien van elektriciteit, maar kunnen we ook de boerenorganisatie UCAMA versterken. Doordat ze deze service aan hun leden kunnen aanbieden, ontstaat er toch een grotere verantwoordelijkheid van de leden t.o.v. hun organisatie. Een deel van onze bijdrage wordt besteed aan vorming en opleiding, zodat de capaciteiten van de organisaties en de leden groeien.

Wat wij bijzonder interessant vinden is dat onze bijdrage, die in het begin een

heel klein-schalige impact had, nu toch wel een belangrijk deel uitmaakt van de FOS-

fondsen. Door het multiplicatoreffect dat mogelijk gemaakt wordt door onze overheid, kan een bijdrage van de AC van 50.000 euro al gauw omgezet worden in een kwart miljoen euro. In het Zuiden kan men die steun goed gebruiken!"

Een belangrijke voorwaarde voor internationale samenwerking is de duurzaamheid en de betrokkenheid van de lokale bevolking; onze steun moet bij de mensen jaren later nog voelbaar zijn en hen echt ten goede komen.

nepanelen te onderzoeken, vooraleer deze geïnstalleerd werden.

Door het installeren van zonnepanelen in Mozambique bv. kunnen we niet alleen een hele groep van boerenfa-

